

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

24. března 2021 *

„Řízení o předběžné otázce – Naléhavé řízení o předběžné otázce – Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Soudní spolupráce v občanských věcech – Nařízení (ES) č. 2201/2003 – Článek 10 – Příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti – Únos dítěte – Příslušnost soudů členského státu – Územní rozsah – Přemístění dítěte do třetího státu – Obvyklé bydliště získané v tomto třetím státě“

Ve věci C-603/20 PPU,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím High Court of Justice (England & Wales), Family Division [Vrchní soud (Anglie a Wales), oddělení pro rodinné záležitosti, Spojené království] ze dne 6. listopadu 2020, došlým Soudnímu dvoru dne 16. listopadu 2020, v řízení

SS

proti

MCP,

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení E. Regan (zpravodaj), předseda senátu, K. Lenaerts, předseda Soudního dvora vykonávající funkci soudce pátého senátu, M. Ilešič, C. Lycourgos a I. Jarukaitis, soudci,

generální advokát: A. Rantos,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k žádosti předkládajícího soudu ze dne 6. listopadu 2020, došlé Soudnímu dvoru dne 16. listopadu 2020, o projednání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení v souladu s článkem 107 jednacího řádu Soudního dvora,

s přihlédnutím k rozhodnutí pátého senátu ze dne 2. prosince 2020, kterým bylo uvedené žádosti vyhověno,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 4. února 2021,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za SS A. Tayo, barrister, zmocněnou J. Dsouza, solicitor,
- za MCP A. Metzgerem, QC, a C. Proudman, barrister, zmocněnými H. Choudhery, solicitor,

* Jednací jazyk: angličtina.

– za Evropskou komisi M. Wilderspinem, jako zmocněncem,
po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 23. února 2021,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 10 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. 2003, L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243), ve znění nařízení Rady (ES) č. 2116/2004 ze dne 2. prosince 2004 (Úř. věst. 2004, L 367, s. 1) (dále jen „nařízení č. 2201/2003“).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi SS, který je otcem malého dítěte P, a MCP, která je matkou tohoto dítěte, ve věci žádosti otce, aby bylo nařízeno navrácení dítěte do Spojeného království a rozhodnuto o právu na styk s dítětem.

Právní rámec

Mezinárodní právo

Haagská úmluva z roku 1980

- 3 Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, podepsaná dne 25. října 1980 v rámci Haagské konference o mezinárodním právu soukromém (dále jen „Haagská úmluva z roku 1980“), vstoupila v platnost dne 1. prosince 1983. Všechny členské státy Evropské unie jsou jejími smluvními stranami.
- 4 Tato úmluva obsahuje různá ustanovení, jejichž cílem je dosáhnout okamžitého navrácení dítěte, které bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo.
- 5 Článek 16 Haagské úmluvy z roku 1980 stanoví, že po obdržení oznámení o protiprávním přemístění nebo zadržení dítěte podle článku 3 soudní nebo správní orgány smluvního státu, do něhož bylo dítě přemístěno nebo v němž bylo zadrženo, nemohou věcně rozhodovat o právu péče o dítě, dokud nebude rozhodnuto, že dítě nemá být podle této úmluvy vráceno, nebo nebude-li podán návrh podle této úmluvy v přiměřené lhůtě po obdržení oznámení.

Haagská úmluva z roku 1996

- 6 Úmluvu o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí, uzavřenou v Haagu dne 19. října 1996 (dále jen „Haagská úmluva z roku 1996“), ratifikovaly nebo k ní přistoupily všechny členské státy Unie.
- 7 Tato úmluva stanoví pravidla, jejichž cílem je zlepšit ochranu dětí v situacích mezinárodní povahy a předcházet rozporům mezi právními systémy signatářských států týkajícím se pravomoci orgánů, použitelného práva, uznávání a výkonu opatření na ochranu dětí.

8 Pokud jde o únosy dětí, článek 7 uvedené úmluvy v odst. 1 písm. a) a b) uvádí:

„V případě protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte zůstávají zachovány pravomoci orgánů smluvního státu, ve kterém dítě mělo obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, až do té doby, než dítě získá obvyklé bydliště v jiném státě, a

- a) osoba, instituce nebo jiný orgán mající právo péče souhlasily s přemístěním nebo zadržením nebo
- b) dítě bydlelo v tomto jiném státě nejméně po dobu jednoho roku poté, co osoba, instituce nebo jiný orgán, které mají právo péče, znaly nebo musely znát místo pobytu dítěte, nevznesly požadavek na navrácení během tohoto období a dítě se sžilo se svým novým prostředím.“

9 Článek 52 odst. 2 a 3 téže úmluvy stanoví:

„2. Tato úmluva nebrání tomu, aby jeden nebo více smluvních států uzavřely dohody, které by vzhledem k dětem majícím obvyklé bydliště v některém ze států, jež jsou stranami takových dohod, obsahovaly ustanovení o záležitostech upravených v této úmluvě.

3. Dohody, které budou uzavřeny jedním nebo více smluvními státy o věcech upravených touto úmluvou, nemají vliv na použití ustanovení této úmluvy ve vztahu těchto států k jiným smluvním státům.“

Unijní právo

10 Body 12 a 33 odůvodnění nařízení č. 2201/2003 uvádí:

„(12) Pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti.

[...]

(33) Toto nařízení ctí základní práva a zachovává zásady Listiny základních práv Evropské unie. Zejména se snaží zajistit dodržování základních práv dítěte stanovených v článku 24 Listiny základních práv Evropské unie.“

11 Článek 1 odst. 1 a 2 tohoto nařízení, nadepsaný „Oblast působnosti“, zní:

„1. Toto nařízení se bez ohledu na druh soudu vztahuje na občanskoprávní věci týkající se

[...]

b) přiznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti.

2. Věci uvedené v odst. 1 písm. b) se mohou zejména týkat

a) práva péče o dítě a práva na styk s dítětem;

[...]“

12 Článek 2 uvedeného nařízení, nadepsaný „Definice“, stanoví:

„Pro účely tohoto nařízení:

[...]

7) ‚rodičovskou zodpovědností‘ se rozumějí veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena [soudním] rozhodnutím, právními předpisy nebo právně závaznou dohodou. Tento pojem zahrnuje především právo péče o dítě a právo na styk s dítětem;

[...]

11) ‚neoprávněným odebráním [protiprávním přemístěním] nebo zadržením‘ se rozumí odebrání [přemístění] nebo zadržení dítěte:

a) kterým je porušováno právo péče o dítě vyplývající ze soudního rozhodnutí, ze zákona nebo z právně závazné dohody podle právních předpisů členského státu, ve kterém mělo dítě své obvyklé bydliště bezprostředně před odebráním [přemístěním] nebo zadržením,

a

b) za předpokladu, že v době odebrání [přemístění] nebo zadržení bylo skutečně vykonáváno právo péče o dítě, ať společně nebo samostatně, nebo by toto právo bylo vykonáváno, kdyby k odebrání [přemístění] nebo zadržení nedošlo. Péče o dítě se považuje za vykonávanou společně v případě, kdy podle rozhodnutí nebo ze zákona jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti nemůže rozhodnout o místě bydliště dítěte bez souhlasu jiného nositele rodičovské zodpovědnosti.“

13 Kapitola II téhož nařízení, nadepsaná „Příslušnost“, obsahuje v oddíle 2, nadepsaném „Rodičovská zodpovědnost“, článek 8, který je nadepsaný „Obecná příslušnost“ a uvádí:

„1. Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.

2. Odstavec 1 platí s výhradou článků 9, 10 a 12.“

14 Článek 10 nařízení č. 2201/2003, nadepsaný „Příslušnost v případech únosu dítěte“, stanoví:

„V případech neoprávněného odebrání [protiprávního přemístění] nebo zadržení dítěte jsou soudy členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před svým neoprávněným odebráním [protiprávním přemístěním] nebo zadržením, příslušné do doby, kdy dítě získá obvyklé bydliště v jiném členském státě, a

a) každá osoba, orgán nebo jiný subjekt mající právo péče o dítě dá souhlas k odebrání [přemístění] nebo zadržení,

nebo

b) dítě mělo bydliště v jiném členském státě po dobu nejméně jednoho roku poté, co se osoba, orgán nebo jiný subjekt mající právo péče o dítě dozvěděla nebo se měla dozvědět místo, kde se dítě nachází, dítě si ve svém novém prostředí zvyklo a byla splněna nejméně jedna z těchto podmínek:

i) do jednoho roku poté, kdy se nositel práva péče o dítě dozvěděl nebo se měl dozvědět místo pobytu dítěte, nebyla podána žádost o navrácení dítěte u příslušných orgánů členského státu, kam bylo dítě odebráno [přemístěno] nebo kde je zadržováno;

- ii) žádost o navrácení dítěte podaná nositelem práva péče o dítě byla vzata zpět a ve lhůtě stanovené v bodě i) nebyla podána nová žádost;
- iii) věc projednávaná u soudu v členském státě, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před svým neoprávněným odebráním [protiprávním přemístěním] nebo zadržením, byla uzavřena podle čl. 11 odst. 7;
- iv) soudy členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před neoprávněným odebráním [protiprávním přemístěním] nebo zadržením, vydaly rozhodnutí o právu péče o dítě, které neobsahuje navrácení dítěte.“

15 Článek 12 tohoto nařízení, který se týká pokračování příslušnosti, zní:

„1. Soudy členského státu příslušné podle článku 3 rozhodovat o návrhu na rozvod, rozluku nebo na prohlášení manželství za neplatné jsou příslušné rozhodovat o každé věci týkající se rodičovské zodpovědnosti spojené s tímto návrhem v případě,

a) že alespoň jeden z manželů má rodičovskou zodpovědnost k dítěti

a

b) manželé a nositelé rodičovské zodpovědnosti v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijali a je to v [nejlepším] zájmu dítěte.

[...]

3. Soudy členského státu jsou příslušné k rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti i v jiných řízeních, než která jsou uvedena v odstavci 1, v případě, že

a) dítě má silný vztah k tomuto členskému státu, zejména z toho důvodu, že jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti má v tomto členském státě obvyklé bydliště nebo dítě je státním příslušníkem tohoto členského státu,

a

b) všechny strany řízení v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijaly a je to v [nejlepším] zájmu dítěte.

4. V případě, že dítě má své obvyklé bydliště na území třetího státu, který není smluvní stranou [Haagské úmluvy z roku 1996], považuje se soudní příslušnost podle tohoto článku za příslušnost v zájmu dítěte, zejména pokud se zjistí nemožnost konání řízení v daném třetím státě.“

16 Článek 14 uvedeného nařízení, nadepsaný „Zbytková soudní příslušnost“, stanoví:

„Není-li žádný soud některého členského státu příslušný na základě článků 8 až 13, určí se příslušnost v každém členském státě v souladu s právem tohoto státu.“

17 Článek 60 téhož nařízení, nadepsaný „Vztahy k některým mnohostranným úmluvám“, uvádí:

„Pokud se týče věcí upravených tímto nařízením, má ve vztazích mezi členskými státy toto nařízení přednost před těmito úmluvami:

[...]

e) [Haagská úmluva z roku 1980]“.

18 Článek 61 nařízení č. 2201/2003, který se zabývá vztahy s Haagskou úmluvou z roku 1996, uvádí:

„Pokud jde o vztah k [Haagské úmluvě z roku 1996], použije se toto nařízení

a) v případě, že dotčené dítě má obvyklé bydliště na území členského státu;

[...]“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

19 SS a MCP, kteří jsou oba indickými státními příslušníky a mají povolení k pobytu ve Spojeném království, tvořili legálně nesezdaný pár, když se jejich dítě P, které je britským státním příslušníkem, v roce 2017 narodilo.

20 Jméno otce je uvedeno v rodném listu, takže je podle zjištění předkládajícího soudu nositelem rodičovské zodpovědnosti k dítěti P.

21 V říjnu 2018 matka MCP odcestovala s dítětem do Indie. Po několika měsících se matka vrátila do Spojeného království bez dítěte.

22 Vyjma krátkého pobytu ve Spojeném království v dubnu 2019 zůstalo dítě v Indii, kde žije se svou babičkou z matčiny strany.

23 Podle předkládajícího soudu je pravděpodobné, že chování matky představuje protiprávní přemístění dítěte do Indie anebo jeho zadržení v Indii.

24 Otec si přeje, aby dítě P žilo s ním ve Spojeném království, a podpůrně aby s ním mohl být v kontaktu v rámci práva na styk s dítětem.

25 Za tímto účelem podal dne 26. srpna 2020 žádost k předkládajícímu soudu, kterou se domáhal, aby bylo jednak nařízeno navrácení dítěte do Spojeného království a jednak rozhodnuto o právu na styk s dítětem.

26 Podle uvedeného soudu matka zpochybnila příslušnost soudů Anglie a Walesu, jelikož dítě nemá obvyklé bydliště ve Spojeném království.

27 Předkládající soud má za to, že před rozhodnutím v této věci je třeba posoudit, zda je příslušný na základě nařízení č. 2201/2003. V tomto ohledu konstatoval, že v okamžiku podání žádosti jednak dítě mělo obvyklé bydliště v Indii a bylo plně začleněno do indického sociálního a rodinného prostředí, jelikož jeho konkrétní faktické vazby se Spojeným královstvím s výjimkou státní příslušnosti neexistovaly, a jednak matka nikdy jednoznačně neuznala příslušnost soudů Anglie a Walesu k rozhodnutí o otázkách týkajících se rodičovské zodpovědnosti k dítěti P. V návaznosti na toto konstatování předkládající soud rozhodl, že jeho příslušnost nemůže být založena na článku 8 ani čl. 12 odst. 3 tohoto nařízení.

28 Pokud jde o článek 10 uvedeného nařízení, který stanoví pravidla pro určení příslušnosti v případě protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte, má předkládající soud pochybnosti zejména ohledně toho, zda lze toto ustanovení použít na spor o příslušnost mezi soudy členského státu a soudy třetího státu.

29 V tomto ohledu má předkládající soud za to, že ze znění tohoto ustanovení i z výkladu uvedeného v bodě 4.2.1.1 Praktického průvodce pro uplatňování nařízení č. 2201/2003, který zveřejnila Evropská komise, jasně plyne, že pravidlo uvedené v článku 10 tohoto nařízení se týká pouze sporů

o příslušnost mezi členskými státy, a nikoli sporů o příslušnost mezi členským státem a třetím státem. Soudní dvůr již tento výklad potvrdil v bodě 33 rozsudku ze dne 17. října 2018, UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:835), který se v tomto ohledu shodoval se stanoviskem, které generální advokát H. Saugmandsgaard Øe přednesl dne 20. září 2018 v téže věci (C-393/18 PPU, EU:C:2018:749). Část vnitrostátní judikatury však tomuto ustanovení přiznává širší územní působnost.

- 30 Za těchto podmínek se High Court of Justice (England and Wales), Family Division [Vrchní soud (Anglie a Wales), oddělení pro rodinné záležitosti, Spojené království] rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Zůstává členský stát příslušným bez časového omezení podle článku 10 nařízení [č. 2201/2003], pokud dítě, které mělo v tomto členském státě obvyklé bydliště, bylo protiprávně přemístěno do třetí země (nebo protiprávně zadrženo v třetí zemi), v níž po takovém přemístění (nebo zadržení) následně získalo obvyklé bydliště?“

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení

- 31 Předkládající soud požádal o projednání této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení o předběžné otázce podle čl. 107 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora.
- 32 V tomto ohledu je nesporné, že se jednak žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týká výkladu nařízení č. 2201/2003, které bylo přijato zejména na základě čl. 61 písm. c) Smlouvy o ES, nyní článku 67 SFEU, který je zařazen v hlavě V třetí části Smlouvy o FEU týkající se prostoru svobody, bezpečnosti a práva, takže uvedená žádost spadá do oblasti působnosti naléhavého řízení o předběžné otázce, které upravuje článek 107 jednacího řádu, a jednak je odpověď na předběžnou otázku rozhodující pro vyřešení sporu v původním řízení, neboť na ní závisí, zda je soud, jemuž byla věc předložena, příslušný z hlediska unijního práva.
- 33 Pokud jde o kritérium naléhavosti, vzhledem k tomu, že malé dítě žije od října 2018 trvale v Indii, vyjma krátkého pobytu ve Spojeném království, existuje riziko, že pokračování této situace vážně, či dokonce nezvratně naruší vztah mezi dítětem a jeho otcem, či dokonce mezi dítětem a jeho oběma rodiči. Tato situace může nenapravitelně poškodit jeho emoční a psychologický vývoj obecně, a to zejména s ohledem na skutečnost, že dítě je z hlediska svého vývoje v citlivém věku.
- 34 Vzhledem k tomu, že rodinné a sociální začlenění dítěte ve třetím státě, ve kterém má podle zjištění předkládajícího soudu své současné obvyklé bydliště, již pokročilo, pokračování této situace může mimoto dále ohrozit začlenění dítěte do jeho rodinného a sociálního prostředí při případném návratu do Spojeného království.
- 35 Za těchto okolností pátý senát Soudního dvora dne 2. prosince 2020 na návrh soudce zpravodaje a po vyslechnutí generálního advokáta rozhodl, že se žádosti předkládajícího soudu o projednání této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení vyhovuje.

K předběžné otázce

- 36 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda článek 10 nařízení č. 2201/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že je-li konstatováno, že dítě ke dni podání žádosti týkající se rodičovské zodpovědnosti získalo obvyklé bydliště ve třetím státě poté, co bylo do tohoto státu uneseno, zůstávají soudy členského státu, ve kterém dítě mělo obvyklé bydliště bezprostředně před únosem, příslušné bez časového omezení.

- 37 Podle ustálené judikatury platí, že při výkladu ustanovení unijního práva je třeba vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i kontext, do kterého spadá, a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí (rozsudek ze dne 6. října 2020, Jobcenter Krefeld, C-181/19, EU:C:2020:794, bod 61 a citovaná judikatura). Historie vzniku ustanovení unijního práva může rovněž poskytnout relevantní informace pro jeho výklad (rozsudek ze dne 20. prosince 2017, Acacia a D'Amato, C-397/16 a C-435/16, EU:C:2017:992, bod 31 a citovaná judikatura).
- 38 Pokud jde na prvním místě o znění článku 10 nařízení č. 2201/2003, je třeba konstatovat, že stran příslušnosti v případech únosu dítěte tento článek stanoví, že soudy členského státu, ve kterém dítě mělo obvyklé bydliště bezprostředně před protiprávním přemístěním nebo zadržením, jsou i nadále příslušné, ale že tuto příslušnost získávají soudy jiného členského státu od okamžiku, kdy dítě získalo obvyklé bydliště v tomto posledně uvedeném členském státě a je mimoto splněna jedna z alternativních podmínek uvedených v daném článku 10.
- 39 Ze znění článku 10 nařízení č. 2201/2003 tak vyplývá, že kritéria stanovená v tomto ustanovení pro účely určení příslušnosti v případě únosu dítěte se týkají situace, která je omezena na území členských států. Příslušnost je totiž v zásadě přiznána soudům členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště před tím, než bylo protiprávně přemístěno do jiného členského státu nebo v tomto jiném členském státě protiprávně zadrženo, s výhradou možnosti, že uvedenou příslušnost získají, jsou-li splněny určité zvláštní podmínky, soudy členského státu, ve kterém toto dítě získalo nové obvyklé bydliště po neoprávněném přemístění nebo zadržení.
- 40 Okolnost, že uvedený článek používá výraz „členský stát“, a nikoli výrazy „stát“ nebo „třetí stát“, a že přiznání příslušnosti podmiňuje současným nebo dřívějším obvyklým bydlištěm „v členském státě“, aniž uvádí možnost bydliště získaného na území třetího státu, rovněž znamená, že tentýž článek upravuje pouze příslušnost v případě únosů dětí mezi členskými státy.
- 41 Je třeba doplnit, že Soudní dvůr již v rámci řízení týkajícího se výkladu článku 8 nařízení č. 2201/2003 rozhodl, že ze znění článku 10 tohoto nařízení nutně vyplývá, že uplatnění tohoto článku závisí na případném sporu o příslušnost mezi soudy několika členských států (rozsudek ze dne 17. října 2018, UD, C-393/18 PPU, EU:C:2018:835, bod 33).
- 42 Mimoto je třeba uvést, jak učinila Komise na jednání, že článek 10 nařízení č. 2201/2003 je tvořen jedinou větou, takže již z jeho struktury vyplývá, že tvoří nedělitelný celek. Toto ustanovení tedy nelze chápat tak, že se skládá ze dvou odlišných částí, z nichž jedna by samostatně umožňovala odůvodnit, že soudy členského státu jsou v případě únosu dítěte do třetího státu v zásadě příslušné bez časového omezení.
- 43 Pokud jde na druhém místě o kontext, do kterého spadá článek 10 nařízení č. 2201/2003, je třeba konstatovat, že toto ustanovení představuje pravidlo o zvláštní příslušnosti ve vztahu k obecnému pravidlu uvedenému v čl. 8 odst. 1 tohoto nařízení, podle kterého jsou soudy členského státu, ve kterém má dítě obvyklé bydliště, v zásadě příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti.
- 44 Článek 8 odst. 2 uvedeného nařízení totiž stanoví, že odstavec 1 tohoto článku 8 platí s výhradou článků 9, 10 a 12.
- 45 V tomto ohledu je třeba zaprvé zdůraznit, že pravidlo o zvláštní příslušnosti stanovené v článku 10 nařízení č. 2201/2003 vyvažuje účinek, který by použití pravidla o obecné příslušnosti stanoveného v čl. 8 odst. 1 tohoto nařízení mělo v případě únosu dítěte, a sice přenesení příslušnosti na členský stát, ve kterém by dítě po svém únosu získalo nové obvyklé bydliště. Vzhledem k tomu, že toto přenesení příslušnosti by mohlo původci protiprávního činu poskytnout procesní výhodu, článek 10 tohoto nařízení stanoví, jak bylo uvedeno v bodě 39 tohoto rozsudku, že soudy členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště před protiprávním přemístěním nebo zadržením, nicméně zůstávají příslušné, ledaže jsou splněny určité podmínky.

- 46 Pokud však dítě získalo obvyklé bydliště mimo Evropskou unii poté, co bylo protiprávně přemístěno do třetího státu nebo v tomto třetím státě protiprávně zadrženo, čl. 8 odst. 1 tohoto nařízení se nepoužije, neboť neexistuje obvyklé bydliště v členském státě. Na takový případ se totiž toto ustanovení nevztahuje. Z toho plyne, že za těchto okolností pravidlo stanovené v článku 10 tohoto nařízení, které umožňuje vyloučit příslušnost, které by se na základě obecného pravidla mohly domáhat soudy členského státu, ve kterém se nachází nové obvyklé bydliště, ztrácí svůj smysl, a není tedy ani použitelné. Uvedený článek 10 v důsledku toho neodůvodňuje časově neomezené zachování příslušnosti soudů členského státu, ve kterém dítě mělo obvyklé bydliště před protiprávním přemístěním nebo zadržením, pokud bylo toto dítě uneseno do třetího státu.
- 47 Zadržet je třeba připomenout, že pravidlo o zvláštní příslušnosti musí být vykládáno striktně, a neumožňuje tedy výklad, který jde nad rámec případů výslovně upravených v dotyčném nařízení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. října 2013, *Pinckney*, C-170/12, EU:C:2013:635, bod 25; rozsudek ze dne 16. ledna 2014, *Kainz*, C-45/13, EU:C:2014:7, bod 22 a citovaná judikatura, a rozsudek ze dne 25. ledna 2018, *Schrems*, C-498/16, EU:C:2018:37, bod 27).
- 48 V důsledku toho není namístě při výkladu takového pravidla zohlednit pouze část jeho znění za účelem jejího samostatného použití. Tak by tomu bylo v případě, kdyby byl článek 10 nařízení č. 2201/2003 vykládán výhradně na základě jednoho prvku první části tohoto článku za účelem vyvození závěru, že pokud bylo dítě uneseno do třetího státu, soudy členského státu, ve kterém mělo předchozí obvyklé bydliště, zůstávají ze zásady a bez časového omezení příslušné, jelikož další podmínka stanovená v témže článku, která se týká získání obvyklého bydliště v jiném členském státě, nemůže být splněna.
- 49 Zatřetí by se v důsledku takového výkladu vztahoval uvedený článek 10 na případ, a sice případ únosu dítěte do třetího státu, který unijní normotvůrce neměl v úmyslu zahrnout.
- 50 Z historie vzniku nařízení č. 2201/2003 v tomto ohledu plyne, že unijní normotvůrce chtěl zavést přísnou právní úpravu ohledně únosů dětí v rámci Unie, ale nezamýšlel tuto právní úpravu uplatňovat na únosy dětí do třetího státu, jelikož na takové únosy se musí vztahovat zejména takové mezinárodní úmluvy, jako je Haagská úmluva z roku 1980, která již byla v platnosti ve všech členských státech ke dni návrhu nařízení Rady o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 a změně nařízení (ES) č. 44/2001 ve věcech týkajících se výživného, který dne 3. května 2002 předložila Komise [COM(2002) 222 final, Úř. věst. 2002, C 203 E, s. 155] (dále jen „návrh nařízení“) a na jehož základě bylo přijato nařízení č. 2201/2003, a Haagská úmluva z roku 1996, ke které řada členských států ještě k tomuto datu nemohla přistoupit.
- 51 Toto zjištění jasně vyplývá z důvodové zprávy k tomuto návrhu nařízení, ve které je uvedeno, že „za účelem pokrytí situací s mezinárodní povahou Komise předložila [...] návrh rozhodnutí Rady, kterým byly členské státy zmocněny k podpisu Haagské úmluvy z roku 1996“ [COM(2002) 222 final/2, s. 3].
- 52 Vůle unijního normotvůrce zajistit koexistenci unijní právní úpravy v oblasti únosu dítěte a právní úpravy zavedené mezinárodními úmluvami je připomenuta v odůvodnění zprávy Výboru Evropského parlamentu pro občanská práva a svobody, spravedlnost a vnitřní věci ze dne 7. listopadu 2002, která se týká návrhu nařízení (final A 5–0385/2002, s. 19) a uvádí, že daný návrh tím, že stanoví jasnou a koherentní právní úpravu v případech únosu dítěte v Unii, představuje „nástroj, který může poskytnout integrovanější rámec v rámci Evropské unie a který lze společně s [H]aagskou úmluvou z roku 1980 a Haagskou úmluvou z roku 1996 uplatňovat v mezinárodních vztazích“.
- 53 Uvedený výklad článku 10 nařízení č. 2201/2003, podle kterého by členský stát, ve kterém se nachází předchozí obvyklé bydliště dítěte, zůstal příslušný bez časového omezení, pokud bylo dítě uneseno do třetího státu, by však znamenal, že čl. 7 odst. 1 a čl. 52 odst. 3 této úmluvy by byly zbaveny účinku v případě, že dítě získalo po únosu obvyklé bydliště v třetím státě, který je smluvní stranou Haagské úmluvy z roku 1996.

- 54 Článek 7 odst. 1 Haagské úmluvy z roku 1996 totiž stejně jako článek 10 nařízení č. 2201/2003 stanoví přenesení pravomoci na soudy státu nového obvyklého bydliště dítěte, jsou-li splněny určité podmínky. Tyto podmínky souvisí zejména s uplynutím času ve spojení se souhlasem nebo pasivitou dotyčného nositele práva péče o dítě, přičemž dítě se začlenilo do svého nového prostředí.
- 55 Tato možnost přenesení příslušnosti by však byla definitivně vyloučena, kdyby na základě uvedeného článku 10 měly soudy členského státu zůstat příslušné bez časového omezení. Toto zachování příslušnosti by z tohoto důvodu bylo rovněž v rozporu s čl. 52 odst. 3 Haagské úmluvy z roku 1996, který zakazuje, aby právní úpravou, na které se dohodlo několik smluvních států ve věcech upravených touto úmluvou, jako je právní úprava stanovená nařízením č. 2201/2003, bylo ve vztazích mezi těmito státy a jinými smluvními státy dotčeno použití ustanovení uvedené úmluvy. V rozsahu, v němž by příslušnost ve věci rodičovské zodpovědnosti nemohla být přenesena na tyto soudy smluvních států, by tyto vztahy byly nutně dotčeny.
- 56 Z toho by plynulo, že členské státy, které všechny ratifikovaly Haagskou úmluvu z roku 1996 nebo k ní přistoupily, by byly nuceny jednat na základě unijního práva v rozporu se svými mezinárodními závazky.
- 57 Z těchto úvah vyplývá, že zvláštní právní úprava, kterou chtěl unijní normotvůrce zavést přijetím nařízení č. 2201/2003, se týká případů únosů dítěte z jednoho členského státu do jiného členského státu. Z toho plyne, že příslušné pravidlo pro určení příslušnosti, a sice pravidlo stanovené v článku 10 nařízení č. 2201/2003, nemůže být vykládáno v tom smyslu, že se vztahuje na případ únosu dítěte do třetí země.
- 58 Na třetím místě je třeba konstatovat, že výklad článku 10 nařízení č. 2201/2003, který by vedl k zachování časově neomezené příslušnosti, by nebyl v souladu s jedním ze základních cílů sledovaných tímto nařízením, a sice s cílem zohlednit nejlepší zájmy dítěte a upřednostnit za tímto účelem kritérium blízkosti (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. února 2017, W a V, C-499/15, EU:C:2017:118, bod 51 a citovaná judikatura, a rozsudek ze dne 17. října 2018, UD, C-393/18 PPU, EU:C:2018:835, bod 48).
- 59 Podle důvodové zprávy k návrhu nařízení [COM(2002) 222 final/2, s. 12] totiž unijní normotvůrce chtěl nastolit, pokud jde právě o přiznání příslušnosti v případě únosu dítěte, rovnováhu mezi nutností zabránit únosci, aby těžil ze svého protiprávního jednání (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 1. července 2010, Povse, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, bod 43), a možností povolit soudu, který má k dítěti nejbližší, rozhodnout o žádostech týkajících se rodičovské zodpovědnosti.
- 60 Bezpodmínečné a časově neomezené zachování příslušnosti soudů členského státu původu bez ohledu na skutečnost, že s únosem do třetího státu mohl být mezitím mimo jiné vysloven souhlas ze strany každé osoby, orgánu nebo jiného subjektu majících právo péče o dítě, a bez jakékoliv podmínky, která by umožňovala zohlednit konkrétní okolnosti, kterými se vyznačuje situace dotčeného dítěte, nebo zajistit nejlepší zájem dítěte, by přitom bránilo tomu, aby soud, na který je nahlíženo tak, že má nejlepší předpoklady k posouzení opatření, která mají být přijata v nejlepším zájmu dítěte, mohl rozhodnout o návrzích týkajících se takových opatření. Takový výsledek by byl v rozporu s cílem sledovaným nařízením č. 2201/2003, které musí být, jak vyplývá z bodu 33 odůvodnění tohoto nařízení, vykládáno ve světle článku 24 Listiny základních práv Evropské unie.
- 61 Takový výklad článku 10 nařízení č. 2201/2003, který by vedl k zachování časově neomezené příslušnosti, by byl mimoto rovněž v rozporu s logikou mechanismu bezprostředního navrácení nebo nenavrácení zavedeného Haagskou úmluvou z roku 1980. Pokud je totiž v souladu s článkem 16 této úmluvy zjištěno, že podmínky uvedené úmluvy pro navrácení dítěte nejsou splněny, nebo pokud uplynula přiměřená doba, aniž byla podána žádost na základě téže úmluvy, orgány státu, do kterého bylo dítě přemístěno nebo ve kterém je dítě zadrženo, se stávají orgány obvyklého bydliště dítěte a jakožto soudy, které mají zeměpisně nejbližší tomuto obvyklému bydlišti, by měly mít možnost

vykonat svou příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti. Tato úmluva zůstává použitelná zejména ve vztazích mezi členskými státy a jinými smluvními stranami této úmluvy v souladu s čl. 60 písm. e) tohoto nařízení.

- 62 Z výše uvedeného vyplývá, že výklad článku 10 uvedeného nařízení, který by vedl k časově neomezenému zachování příslušnosti v členském státě původu v případě únosu dítěte do třetího státu, nemůže být odůvodněn zněním uvedeného článku ani kontextem, do kterého uvedený článek spadá, přípravnými pracemi nebo cíli téhož nařízení. Takový výklad by rovněž zbavoval účinku ustanovení Haagské úmluvy z roku 1996 v případě únosu dítěte do třetího státu, který je smluvní stranou této úmluvy, a byl by v rozporu s logikou Haagské úmluvy z roku 1980.
- 63 Z toho plyne, že v případě, kdy je dítě uneseno do třetího státu, ve kterém po tomto únosu získalo obvyklé bydliště, a kdy soud členského státu, k němuž byla podána žaloba týkající se rodičovské zodpovědnosti, konstatuje, že v případě neexistence dohody o příslušnosti mezi účastníky řízení nemůže založit svoji příslušnost na článku 12 nařízení č. 2201/2003, jak je tomu ve věci v původním řízení, soud dotyčného členského státu bude muset určit svou příslušnost na základě případně použitelných dvoustranných či mnohostranných mezinárodních úmluv, nebo v případě neexistence takové mezinárodní úmluvy na základě svých vnitrostátních pravidel v souladu s článkem 14 tohoto nařízení.
- 64 S ohledem na výše uvedené je třeba na položenou otázku odpovědět, že článek 10 nařízení č. 2201/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že se nevztahuje na případ, kdy je konstatováno, že dítě ke dni podání žádosti týkající se rodičovské zodpovědnosti získalo obvyklé bydliště v třetím státě poté, co bylo do tohoto státu uneseno. V takovém případě bude muset být příslušnost soudu, u kterého bylo řízení zahájeno, určena v souladu s použitelnými mezinárodními úmluvami, nebo při neexistenci takové mezinárodní úmluvy v souladu s článkem 14 tohoto nařízení.

K nákladům řízení

- 65 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

Článek 10 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000, ve znění nařízení Rady (ES) č. 2116/2004 ze dne 2. prosince 2004, musí být vykládán v tom smyslu, že se nevztahuje na případ, kdy je konstatováno, že dítě ke dni podání žádosti týkající se rodičovské zodpovědnosti získalo obvyklé bydliště v třetím státě poté, co bylo do tohoto státu uneseno. V takovém případě bude muset být příslušnost soudu, u kterého bylo řízení zahájeno, určena v souladu s použitelnými mezinárodními úmluvami, nebo při neexistenci takové mezinárodní úmluvy v souladu s článkem 14 tohoto nařízení.

Podpisy.